

MIGRÁNSOK FOGLALKOZTATÁSÁNAK MEGÍTÉLÉSE EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN*

THE JUDGEMENT OF MIGRANTS' EMPLOYMENT AMONG UNIVERSITY STUDENTS

DR. HABIL. DAJNOKI KRISZTINA PhD, egyetemi docens

Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar

DR. KŐMÍVES PÉTER MIKLÓS PhD-hallgató

Debreceni Egyetem Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

DR. PIEROG ANITA PhD, adjunktus

Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar

Abstract

Revealing the specifications of endangered employee groups of the labour market and their social-labour related integration have always been a challenge for the specialists. As a result of the migration wave from the summer of 2015, the handling of the situation of the immigrants, refugees has become of great importance. However the number of the immigrants drastically decreased by the end of the year of 2015, still we believe that we need to be prepared for the country focused migration and the possible integration of the long term present migrants in the field of education and labour market. This study represents the partial results of a research, aiming to reveal the migrants-related attitudes. In the framework of a survey we wanted to know how university students see the factors in the employment of the immigrants, and whether the employment of the immigrants has a positive or negative effect. Results show that most important drawback of the immigrants is the imperfect knowledge of Hungarian language. They are considered to be cheap work force, who are not demanding regarding labour conditions, and their presence contributes to the increase of crime and prejudice.

1. Bevezetés

A foglalkoztatási és munkanélküliségi ráta nemcsak területileg mutat eltéréseket, hanem a munkavállalói sajátosságok mentén is különbségek tapasztalhatók. Egyes tulajdonságok mentén (életkor, nem, megváltozott munkaképesség, származás stb.) a munkavállalói csoportok veszélyeztetettnek minősülnek. A 2015 nyarától megjelenő migrációs hullám hatására a bevándorlók, menekültek helyzetének kezelése, társadalmi-munkaerőpiaci integrációjuk azóta is kihívást jelentő feladat, melynek megoldásáról a vélemények megoszlanak. Tanulmányunk a migránsokkal kapcsolatos attitűdök feltárására irányuló rész kutatás eredményeit ismerteti. A vizsgálatok során arra kerestük a választ, hogy az egyetemi

* Supported through the ÚNKP-16-4-III New National Excellence Program of the Ministry of Human Capacities.

hallgatók szerint milyen tényezők játszanak szerepet a migránsok foglalkoztatásában, valamint a migráns munkavállalók alkalmazása milyen pozitív, illetve negatív hatással jár a gazdaságra és a társadalomra. Tanulmányunkban migránsnak tekintünk minden menekültet, menedékkérőt, menedékest és bevándorlót, azaz a migráns kifejezést gyűjtőfogalomként használjuk.

2. Migránsok a munkaerőpiacon

A migrációs hullám a 2007-es csúcsertékét a 2014-es és a 2015-ös év is meghaladta. Az OECD adatai alapján 2015-ben 4,8 millióan vándoroltak be állandó letelepedési céllal OECD országokba, ami 10%-kal több az előző évihez képest és minden harmadik új bevándorló másik OECD országból érkezett.¹

A befogadó országok számára a bevándorlás felvetődő kérdések a népesedés, a jóléti rendszer korábbi fenntartása és az integráció.² Ez utóbbit egy időben nem lehatárolt kétirányú folyamatként értelmezhetjük, melynek része egyrészt a befogadó, másrészt a migráns közösség változása, hatása. A jelenségre irányuló vizsgálatok általában jogi-politikai, kulturális, szociális-gazdasági, illetve többségi társadalmi attitűd oldaláról közelítik meg a témát.³ A szerzők alapján az uniós tagállamok többé kevésbé egyetértenek abban, hogy a bevándorlók munkaerőpiaci beillesztése, valamint egy megfelelő szintű oktatás kialakítása a legfontosabb cél a sikeres integráció biztosításához. A munkaerőpiaci részvétel és a kellően magas szintű kvalifikáltság általánosságban lehetőséget ad a jövedelem biztonságra, illetve a teljes társadalmi részvételnek. Az Európai Bizottság szakpolitikai dokumentumai intézkedésként és fejlesztési célként az alábbi területeket fogalmazták meg: munkaerőpiac, oktatás, politikai-társadalmi aktivitás, nyelvtudás, valamint a kulturális autonómia, az interkulturális kapcsolatok.^{4,5} Az európai integrációs kihívásokkal foglalkozó dokumentum az uniós területén szerzett tapasztalatok alapján hangsúlyozza a migránsok jelenlétének hatására kialakuló társadalmi és gazdasági előnyöket. A harmadik országból érkező migránsok sikeres integrációjához az alábbi kihívásokat fogalmazza meg:^{6,7}

- migránsok (különösen a nők) alacsony foglalkoztatottsága;
- növekvő munkanélküliség és túlképzettség magas szintje;
- társadalmi kirekesztődés fokozódó kockázata;
- iskolai eredmények közötti különbség;
- a bevándorlók beilleszkedésének hiányával kapcsolatban a közvélemény által megfogalmazott aggodalmak.

A morális pánikok elmélete néven is ismert megközelítésmód a sikeres integrációval kapcsolatosan is vethet fel kérdéseket, hiszen eszerint a társadalom bizonyos, jellemzően kisebbségben lévő csoportjainak magatartását vagy tetszőlegesen meghatározott jellegzetességét a társadalom egy szélesebb része veszélyként értékeli.⁸ A migrációhoz köthető integrációs feszültségekhez hozzájárul, hogy a befogadó országok társadalmában számos tévhit él a bevándorlók gazdaságra gyakorolt hatását illetően. A közvélemény gyakran úgy érzékeli, hogy a bevándorlók fenyegetést jelentenek a hazaiak munkahelyére, segélyekből élnek, ami az állami költségvetést terheli, illetve a befogadó ország gazdaságát „kiszippolyozzák”.⁹ Ugyanakkor az is kiemелendő, hogy a gyengébb érdekérvényesítő képességgel rendelkező társadalmi csoportok (a szerzők a migránsokat is idesorolják) általában véve is rendkívül kiszolgáltatott helyzetben vannak a munkaerőpiacon, így a különböző kihívások is nagyobb mértékben érintik őket a gazdaság minden területén.¹⁰ Meg kell továbbá azt is jegyezni, hogy a migránsok integrációjának egyik kulcsfontosságú momentuma a sikeres

munkahelyi beilleszkedés, amelynek híján a migránsok munkavégzése nemcsak maguknak a migránsoknak fog nagy kihívást jelenteni, hanem az adott helyen dolgozó többi munkavállaló körében is növelni fogja a munkahelyi stresszt, amelynek hatására megnőhet az egyes munkáltatóknál a munkavállalói hiányzások száma, a fluktuáció és romolhat az elvégzett teljesítmény is.¹¹

A társadalmi integrációt, vagyis, hogy a bevándorlók átveszik-e a befogadó ország nyelvét, kultúráját vagy megtartják etnikai különbségüket számos tényező befolyásolja. Függ többek között a társadalomban uralkodó előítéletektől, a kultúrák távolságától, a befogadási politikától is.^{12,13}

A bevándorlók esetében a munkaerőpiaci integráció sikeressége vagy kudarca kihat a folyamat egyéb dimenzióira is: a társadalmi beilleszkedésre, a kulturális adaptációra, az otthonosságérzet és az identitás alakulására. A bevándorlók egyéni jellemzői és a kontextuális tényezők (a letelepedési hely munkaerőpiaci sajátosságai, a fogadó ország migrációs politikája, az etnikai közösség jelenléte, illetve helyzete az adott országban) egyaránt meghatározzák a beilleszkedés lehetőségeit.¹⁴ A Migrációkutató Intézet tanulmánya alapján a migráció pozitív munkaerőpiaci hatása azon múlik, hogy az adott fogadó országban hogyan sikerült integrálódni, beilleszkedni. A tanulmány szerint a múltban inkább magas iskolai végzettséggel rendelkező munkavállalók érkeztek, ugyanakkor a jelenlegi hullámot inkább az alacsonyan kvalifikált, más kultúrájú migránsok képezik.¹⁵

Az OECD Nemzetközi Migráció dokumentuma alapján a bevándorlók több esetben túlképzettek ahhoz a munkához, mint amit ellátnak. Ennek számos oka lehet. Ilyenek a fogadó ország nyelvismeretének hiánya, a kapcsolati háló hiánya, ami miatt nem értesülnek megfelelően az álláslehetőségekről, a diszkrimináció, illetve a külföldi bizonyítvány értékének megállapítása, mivel a munkáltatók minden esetben tudják megítélni, hogy az egyenértékű-e a hazaival.¹⁶ A hátrányos munkaerőpiaci státusz kezelésére, annak enyhítésére a civil szerveződések is megoldást nyújthatnak.¹⁷ Az európai oktatáspolitikai folyamatok mindenek előtt a hozott tudás validációnak is nevezett elismerésével reagáltak arra az utóbbi években egyre erősebben megjelenő munkaerőpiaci és oktatásszervezési igényre, amely a korábban megszerzett tudás tekintetében sokkal nagyobb rugalmasságot vár el – mindenek előtt – a felsőoktatási intézményektől.¹⁸

A bevándorlók közel 60%-át alkalmazzák az OECD térségben, munkanélküliségi rátájuk pedig 10% alatt van.¹⁹ Hárs (2013) állampolgárság szerint vizsgálta a munkaerőpiaci státusz szerinti megoszlást a hazai, az EU-tagállambeli és a nem EU-tagállambeli népességre. A munkaerőpiaci mutatókat az *1. táblázat* ismerteti. Bár a hazai állampolgárok dominálnak a mintában így az összesített rátára gyakorolt hatásuk kevésbé jellemző, a munkaerőpiaci mutatók terén jelentős eltérések figyelhetők meg.²⁰ Az adatok alapján megállapítható, hogy a bevándorlók munkaerőpiaci státusza kedvezőbb a hazaiakhoz képest, függetlenül attól, hogy EU tagállambeli országból érkezett-e vagy sem. A munkanélküliségi ráta alacsonyabb, a foglalkoztatási arány magasabb értéket mutat és a bevándorlók aktivitási aránya is magasabb. Az inaktív népességen belül a migránsok között nagyobb arányban jelennek azok az állampolgárok, akik szeretnének ezen a helyzeten változtatni, szemben a hazaiakkal.

„A migráció széles körű és mélyreható gazdasági és szociális folyamatokat eredményez. Előnyeinek felismerése és hasznosítása elengedhetetlen az Európai Unió számára, ahogy hátrányainak elhárítása is, ennek érdekében pedig hatékony migrációs fejlesztési politikára van szükség.”²¹ A migránsok foglalkoztatása kapcsán a befogadó országoknál jelentkező előnyök közé sorolható a többlet szakismeret lévén a gazdasági-műszaki, valamint a társadalmi-gazdasági fejlődés előmozdítása, illetve a magasabb munkaerő kínálat lehetőséget teremt a hiányszakmák beöltésére.²²

1. táblázat: A munkaerőpiaci indikátorok megoszlása állampolgárság szerint a 2007–2012 időszak átlagában

Table 1.: Distribution of labour market indicators by citizenship in the average of the 2007–2012 period

Munkaerőpiaci mutatók	Állampolgárság			
	Magyar	EU-tag-országbeli (nem magyar)	Nem EU-tagországbeli	Együtt
Munkanélküliségi ráta	10,7%	9,7%	10,2%	10,7%
Foglalkoztatási arány	49,7%	59,7%	57,5%	49,8%
Aktivitási arány	55,7%	66,2%	64%	55,8%
Inaktivitás	44,3%	33,8%	36%	44,2%
<i>Ebből</i>				
Inaktív, de akar állást	4,7%	5,6%	8,1%	4,7%
Inaktív és nem akar állást	39,6%	28,2%	27,9%	39,5%

Forrás: Hárs (2013) számítása Magyar Munkaerő Felmérés összevont panel adatokon, 15–74 éves népességre számítva

A sikeres munkaerőpiaci integráció egyik alapja a befogadó szemlélet. Ugyanakkor nem szabad elmennünk amellett, hogy a diszkriminatív viselkedés, előítélet, sztereotípa nem velünk született, hanem tanuljuk őket, a szocializáció révén sajátítjuk el. A társadalom kultúrájától függ, hogy hogyan viselkedünk, vagyis kikkel szemben vannak előítéleteink.²³ Többek között emiatt éreztük fontosnak egy migránsokkal szembeni attitűdöket vizsgáló kutatás lefolytatását a munkavállalók, illetve a pályakezdés előtt álló hallgatói körben, hogy feltárjuk, milyen gondolatok, érzések, esetleges előítéletek fogalmazódnak meg a megkérdezettekben a bevándorlók munkaerőpiaci integrációjával kapcsolatban.

3. Anyag és módszer

A kutatást “A migránsok befogadásának és munkaerőpiaci integrációjának humán erőforrás menedzsment kihívásai” című 2016 őszén indított program keretében végeztük kérdőíves adatfelvétel és fókuszcsoportos interjú módszerekkel. Célunk egy olyan migráns-érintettség vizsgálat elvégzése volt, amely arra irányul, hogy feltárjuk a munkavállalók és a jövő munkavállalóinak, vagyis az egyetemi hallgatóknak a véleményét, hogy hogyan ítélik meg a migránsokat, milyen jellemzőket, munkamorált rendelnek hozzájuk, milyen hatásokat tulajdonítanak a migránsok foglalkoztatásának, számukra milyen attitűdök kapcsolhatók a migráns jelenséghez és mennyire tartják magukat informátnak.

Tanulmányunk a leendő pályakezdők körében végzett kérdőíves vizsgálat részeredményeit ismerteti, a migránsok foglalkoztatásához kötődő kérdésekre fókuszálva. A megfelelő szűrés és szelektálás után az eredmények az eddig feldolgozásra került 340 kérdőív adatait szemléltetik. (A kérdőív kitöltése önkéntes és anonim volt, ugyanakkor a téma jellege miatt többen nem vállalták a kitöltést vagy több kérdést üresen hagytak.) A kérdőívben a demográfiai adatokat követően a migráns jelenséggel kapcsolatos általános nézetekre, attitűdre kérdeztünk rá, amit a munkavégzéshez, foglalkoztatáshoz kötődő kérdések követtek. A kérdések között feleletválasztós, illetve 1–6-ig terjedő Likert-skálán minősítendő itemek találhatók. A páros skála mellett azért döntöttünk, mert így a válaszadó a skála valamelyik irányába egyértelműen elmozdul, tud köztes értéket megadni. A saját összeállítású kérdések mellett „A munkaerő-piaci integráció kihívásai Magyarországon –

A harmadik országbeli munkavállalók beilleszkedésének esélyei és korlátai” című kutatási kérdőív (Juhász et. al, 2011) három, a foglalkoztatáshoz kötődő kérdését vettük alapul, illetve bővítettük.

A demográfiai adatok alapján elmondható, hogy a kérdőív kitöltői között a női nem képviselői dominálnak (62%), míg a férfiak aránya 38%. A hallgatók 58%-a 1980 és 1994 között született, a többiek ennél fiatalabbak. Mivel az értékrend, attitűd kialakulásában a környezetnek, azaz a családnak és a barátoknak nagy szerepe van, így rákérdeztünk arra is, hogy jelenleg milyen életciklusban van a válaszadó. Az előzetes várakozásnak megfelelően a megkérdezettek több, mint fele (62%) a szülőikkel közös háztartásban él, ugyanakkor a mintában szereplők 33% válaszolta azt, hogy a szülőktől független háztartásban él, de még nem független teljes mértékben a családi háztól. A válaszadók 6%-a jelölte meg az önálló háztartást. A legnagyobb arányt a mintában a BSC/BA alapszakos hallgatók teszik ki (88%) az alábbi szakokról: gazdálkodás és menedzsment (9%), gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök (20%), kereskedelem és marketing (5%), nemzetközi gazdálkodás (7%), pénzügy és számvitel (25%), sportszervező (19%), turizmus-vendéglátás (3%). A mesterképzésen részt vevő hallgatók száma a képzésekben alacsonyabb, így a válaszadók között is kisebb arányban szerepelnek (9,5%): 3% az aránya a vezetés és szervezés szakosoknak, 6,5% a számvitel szakos hallgató a mintában. A megkérdezettek 1,5%-a nem válaszolt erre a kérdésre.

A fókuszcsoporthoz tartozó interjú a piackutatás területén elterjedt módszer, ugyanakkor a kérdőíves vizsgálat mellett a kötetlen légkörű beszélgetést a migráns-jelenségről fontosnak tartottuk az téma mélyebb vizsgálata, az attitűdök feltárása érdekében. A vizsgálat keretében lehetőség volt a kutatási téma véleményezésére, az esetleges előítéletek feltárására, a migráns fogalom tartalmának és a hallgatók szerinti értelmezés megismerésére, a fő attitűdök mozgatórugóinak megértésére, az emocionális háttér feltárására. A hallgatókkal készített interjú során feltárt nézetek, empirikus tapasztalatok segítették kérdőív eredményeinek értelmezését is. A vizsgálatba végzős mesterszakos hallgatók kerültek bevonásra önkéntes jelentkezéssel, az interjú időtartama 90 perc volt.

4. Eredmények és azok értékelése

Az eredmények a migránsok foglalkoztatásához kapcsolódó kérdésblokk közül három kérdésre kapott válaszokat ismertetik. Arra kerestünk választ, hogy a hallgatók megítélése szerint mi az oka a migránsok foglalkoztatásának, illetve milyen, az foglalkoztatáshoz kötődő állításokkal értenek egyet. A vizsgálatok arra is kiterjedtek, hogy a migráns személyek alkalmazása véleményük szerint milyen pozitív és negatív hatásokkal jár a társadalomra, gazdaságra.

A migránsok alkalmazásában szerepet játszó tényezők megítélését összesítve és szakok szerint a 2. táblázat ismerteti. A válaszadók 1–6 között értékelték az állításokat az alapján, hogy mennyire értenek vele egyet (1 = egyáltalán nem értek egyet, 6 = teljes mértékben egyetérték). Az összesített átlagértékek alapján megállapítható, hogy a válaszadók leginkább abban értettek egyet, hogy a hazánkba érkező migránsok a magyar nyelv ismerete területén hiányosságokkal rendelkeznek, ami nehezítheti az esetleges munkavállalást. Még ha nyitottak is a munkaadók a foglalkoztatásra, akkor sem tudják őket alkalmazni, mivel ha nem tudják nekik elmagyarázni a munkafolyamatot, akkor nem tudnak hasznos munkát végezni. Egyetértés mutatkozott abban a kérdésben is, hogy a migránsok olcsóbban dolgoznak (átlagérték: 3,96), de a munkakörülményekkel szemben támasztott alacsonyabb

igények tényezőnél is inkább egyetértés (3,76) tapasztalható a vizsgált minta esetén. Tovább vizsgálva az egyetértés felé hajló átlagértékeket, három item mutat három feletti átlagértéket. A hallgatók szerint a migránsok olyan munkákat is elvállalnak, amit a hazaiak nem (3,47), alacsony a hazaiak belső munkaerő mobilitása (3,19), illetve a migránsok foglalkoztatást nehezíti a kapcsolati háló hiánya (3,04). A válaszadók legkevésbé azzal az állítással értettek egyet, miszerint a migránsok tisztességesen és megbízhatóan dolgoznak (2,39).

Az állításokkal való egyetértést szakonként is megvizsgáltuk, hogy feltárjuk az esetleges különbségeket. Ahogy az összesített átlagérték eredménye is mutatta, a magyar nyelv ismeretének hiánya valamennyi szakon a legnagyobb egyetértést váltotta ki. A minősítések átlagértékei a vezetés és szervezés szakosoknál relatíve magasak a többi szakhoz képest, és az összesített átlagértékhez képest nagyobb mértékben értettek egyet abban, hogy alacsony a belső munkaerő mobilitás (4,45), illetve a migránsok mobilabbak, rugalmasabbak (4,18). Az összesített átlaghoz képest nagyobb az egyetértés a gazdálkodás és menedzsment, a kereskedelem és marketing és a vezetés és szervezés szakosok körében annak, hogy a migránsok elvállalják azokat a munkákat, amelyekre a hazaiak nem vállalkoznak.

2. táblázat: A migránsok foglalkoztatásában szerepet játszó tényezők megítélése szakok szerint

Table 2.: The judgement of factors of the immigrants' employment by programmes

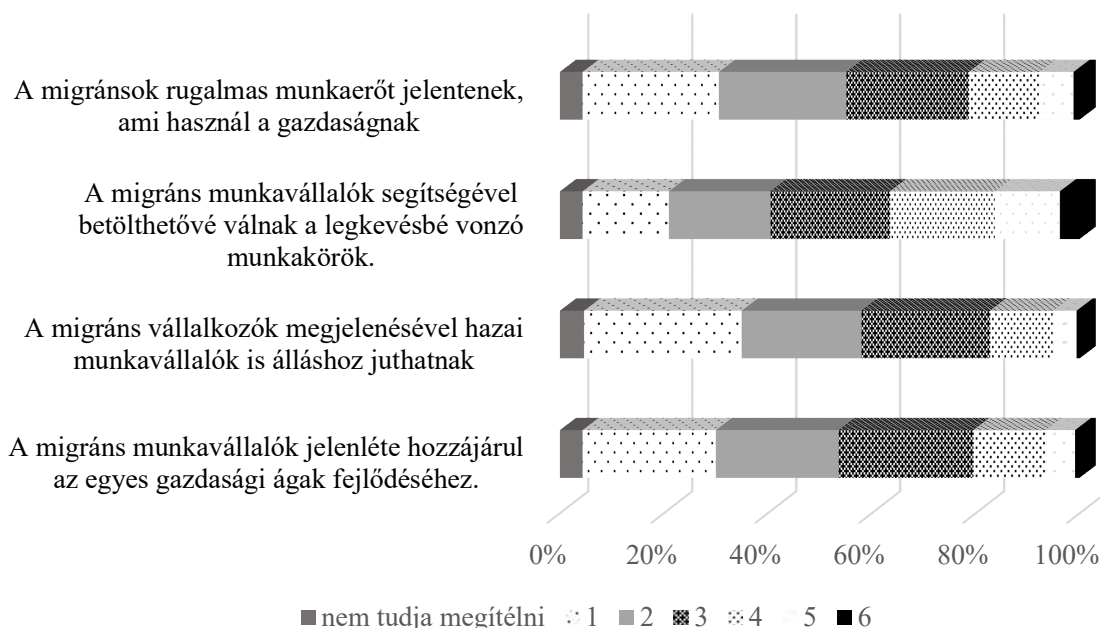
	Össze-sítve	GM	GVA	KM	NG	PSZ	SSZ	TV	SZ	VSZ
A migránsok mobilabbak, így rugalmasabb kínálatot jelentenek.	2,50	2,67	2,33	2,68	2,80	2,55	2,38	3,00	2,45	4,18
A migránsok olcsóbban dolgoznak.	3,96	4,70	4,35	4,68	4,16	3,69	3,81	4,00	3,95	4,73
A belső munkaerő-mobilitás alacsony.	3,19	3,03	3,42	3,53	3,12	3,15	3,16	3,50	3,27	4,45
A migránsok hiányosságokkal rendelkeznek a magyar nyelv ismerete terén.	4,68	4,83	5,12	5,00	4,64	5,01	4,16	4,80	5,00	4,82
A migránsok ellátnak olyan munkákat, amelyekre a hazaiak nem vállalkoznak.	3,47	4,20	3,49	4,05	3,96	3,49	3,21	3,50	3,23	4,18
A migránsok kevésbé igényesek a munkakörülményekre.	3,76	4,10	3,96	4,32	4,00	3,79	3,69	4,30	3,55	3,91
A migránsok alkalmazására a megfelelően képzett hazai munkaerő hiánya miatt van szükség.	2,43	2,83	2,33	2,84	2,84	2,51	2,50	2,80	2,05	2,55
A migránsok alkalmazását a kapcsolati háló hiánya nehezíti.	3,04	3,43	3,09	3,42	3,80	2,95	2,93	3,20	2,82	3,55
A migránsok tisztességesen és megbízhatóan dolgoznak.	2,39	3,43	3,09	3,42	3,80	2,95	2,93	3,20	2,82	3,55

GM = gazdálkodás és menedzsment BA, GVA = gazdálkodás és vidékfejlesztési agrármérnök BSc, KM = kereskedelem és marketing BA, NG = nemzetközi gazdálkodás BA, PSZ = pénzügy és számvitel BA, TV = turizmus-vendéglátás, SSZ = sportszervező BSc, SZ = Számvitel MA, VSZ = Vezetés és szervezés MA

Forrás: Saját vizsgálat

A migránsok foglalkoztatása során bekövetkező pozitív hatások gyakoriságvizsgálat eredményeit az 1. ábra mutatja. A válaszadók itt is 1–6 között értékelték az egyes itemeket, illetve további előnyös hatások megadására is volt lehetőség, amivel nem éltek. A felsorolt lehetséges hatások értékelése kapcsán az egyetértéshez kötődő minősítések (3–6 közöttiek) aránya alacsony. Ez arra enged következtetni, hogy a megkérdezettek a migránsok foglalkoztatásához kevésbé kötnek pozitív hatásokat. A legtöbb egyetértő minősítés a kevésbé vonzó munkakörök betöltésére érkezett, a válaszadók 42%-a adott 4 és 6 közötti értékelést, ami összhangban van az előző kérdésre adott válaszok eredményével. A legnagyobb arányban azzal a kérdéssel nem értettek egyet a válaszadók, hogy a migráns vállalkozók munkalehetőséget biztosítanak a hazaiaknak, ebben nem látnak potenciált, ugyanis a hallgatók 77%-a 3 vagy az alatti értékelést adott. A válaszadók 4%-a bizonytalan az egyes állítások megítélésében.

1. ábra: A migránsok alkalmazásának pozitív hatásai a társadalomra
Figure 1.: Positive effects of the immigrants' employment on society

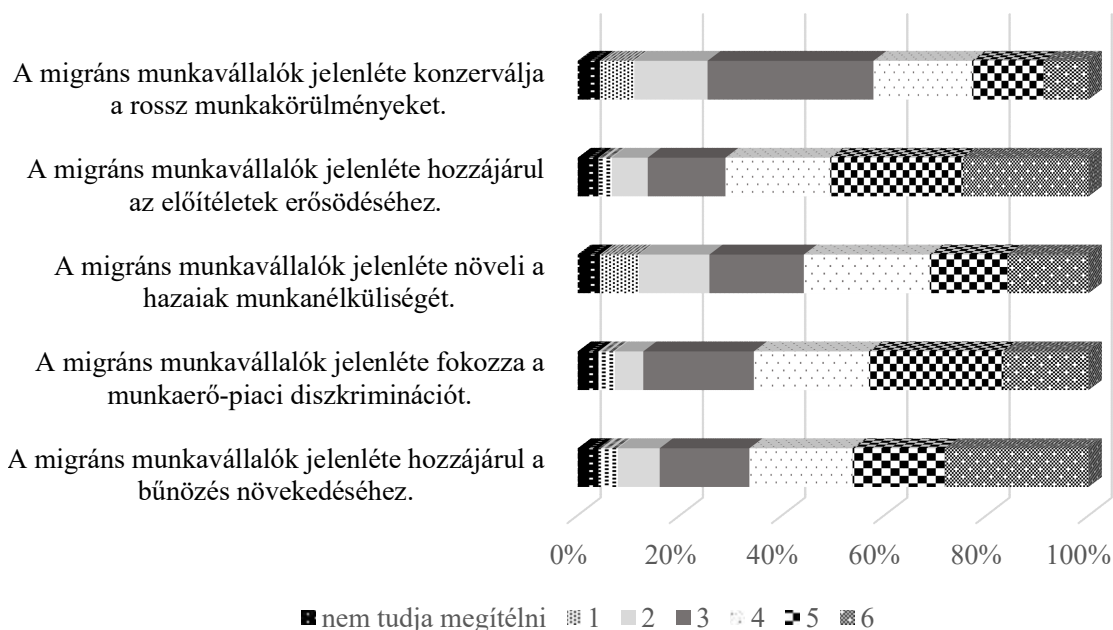

Forrás: Saját vizsgálat

A migránsok foglalkoztatásának negatív hatásai esetén is kértük a hallgatókat az 1–6 közötti értékelésre az alapján, hogy mennyire értenek egyet a felsorolt állításokkal (2. ábra). Az előző kérdéssel szemben nagyobb egyetértés mutatkozott a válaszadók között, vagyis a migráns foglalkoztatás negatív hatásai egyértelműen dominálnak a hallgatók körében. A legnagyobb egyetértés, az előítéletek erősödése kapcsán mutatkozott, amire a válaszadók 69%-a adott 4 és 6 közötti értékelést. A válaszadók 24%-a teljes mértékben (6) egyetértett ezzel az állítással, illetve 25% volt az aránya az 5-ös értékeknek is.

A válaszadók közel kétharmada értett egyet azzal, hogy a migránsok hozzájárulnak a bűnözés növekedéséhez (65%), valamint növelik a munkaerőpiaci diszkriminációt (64%). A hazai munkanélküliség növekedése kapcsán már megoszlottak a válaszok, a hallgatók 54%-a adott 4 vagy annál magasabb értékelést. Egy item során volt nagyobb arányban a 3 vagy az alatti értékelés, vagyis a hallgatók kevésbé értenek egyet azzal a kijelentéssel, hogy a migráns munkavállalók jelenléte konzerválja a rossz munkakörülményeket. A bizonytalan válaszadók aránya ebben a kérdésben is 4% körül mozgott.

2. ábra. A migránsok alkalmazásának negatív hatásai a társadalomra
Figure 2.: Negative effects of the immigrants' employment on society

Forrás: Saját vizsgálat

A fókuszcsoportos interjú eredményei alapján megállapítható, hogy a hallgatók a migráció szóhoz összességében negatív érzéseket kötöttek. Az egyes külföldi csoportokkal szemben összeállított előnyös, illetve hátrányos tulajdonságok, attitűdök kapcsán a negatív oldal került túlsúlyba. Ennek hátterében gyakran az információhiány, illetve a legfrissebb médiaesemények álltak. A diszkriminatív hozzáállás azoknál a hallgatóknál gyengébb volt, illetve semleges vagy akár pozitív, akiknek már volt személyes kapcsolata az adott külföldi nemzetiséghez tartozó egyénnel és az adott érzetet kiterjesztette a teljes népességre. A hallgatók nem féltik a munkaerőpiaci státuszukat a bevándorlóktól, melynek hátterében leginkább az állt, hogy – megerősítve a kérdőíves vizsgálat eredményeit – alacsony végzettséget tulajdonítanak a migránsoknak, negatív munkamorált, illetve a hazai nyelvismeret hiányát is megemlítették. Ugyanakkor napjaink globalizált világában, a nemzetközi cégeknél történő munkavállalás kapcsán már elbizonytalanodtak és a magasan kvalifikált bevándorlókat konkurenciának ítélték meg.

5. Összefoglalás

A bevándorlók sikeres munkaerőpiaci integrációját a migrációs politika és más külső intézkedések mellett a társadalom szemlélete is jelentősen meghatározza. A statisztikai adatok alapján a migránsok száma Magyarországon mindössze pár százalék, a foglalkoztatottsági rátájuk magasabb értéket mutat a hazaiakénál. A munkamoráljuk az előítéletek ellenére pozitív képet fest, ugyanis az inaktívak közül arányaiban többen szeretnének munkát vállalni, mint a hazaiak. A be-, illetve elfogadás a fogadó ország népességének szemléletén múlik, ami a kutatási eredmények alapján inkább negatív. A bevándorlók előítéletes magatartással szembesülnek, amit nehéz megváltoztatni. A kutatási eredmények alapján a megkérdezett egyetemi hallgatók megerősítik a szakirodalomban foglalta-

kat, miszerint a bevándorlók nem ismerik a magyar nyelvet. A foglalkoztatásuk fő okát az alacsonyabb bérezésben és a munkakörülményekkel szembeni alacsonyabb elvárásokban látják. A társadalmi-gazdasági pozitív hatások esetén a válaszadók kevésbé értettek egyet a felsorolt állításokkal, azaz nem érzik előnyösnek a migránsok munkaerőpiaci jelenlétét. Ezzel szemben a negatív hatások erőteljesebb értékelést kaptak, miszerint az előítéletek, a diszkrimináció és a bűnözés erősödése figyelhető meg a migránsok jelenlétének hatására. Az interjúk szintén az előítéletes, diszkriminatív hozzáállást erősítették meg. Az eredmények tükrében a munkaerőpiaci integráció alapját humán erőforrás menedzsment szemszögből egy befogadó munkahelyi szemlélet kialakítása jelentheti, melynek egyik lépése az érzékenyítő tréningek adaptálása lehetne, ami más munkaerőpiaci szempontból veszélyeztetett csoportok esetében sikeresnek bizonyult. Emellett a média által adott információk, hírközlések egyértelműen meghatározó szereppel bírnak a társadalom szemléletének formálásában, az előítéletek, sztereotípiák alakításában.

Jegyzetek

1. OECD (2016): International Migration Outlook 2016. 432. p. <http://espas.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/8116101e.pdf>
2. Zsolt Péter (2013): Érvényesüljünk Angliában! A migráció mostani és jövőbeli hatásai. Méltányosság Politikaelemző Központ, Budapest, 23. p. http://meltanyossag.hu/content/files/ervenyesuljunk_angliaban_130425.pdf
3. Entzinger, Hans–Biezeveld, Renske (2003): Benchmarking in Immigrant Integration. European Research Centre on Migration and Ethnic Relations (ERCOMER), Rotterdam, 53. p.
4. Európai Bizottság (2011); COM (2011) 455: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A harmadik országbeli állampolgárok integrációjának európai programja. Brüsszel, 455 .p.
5. Kováts András (2013): A bevándorlók társadalmi integrációja – koncepciók és indikátorok In: Kováts A. (szerk.) Bevándorlás és integráció. Magyarországi adatok, európai indikátorok. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet, Budapest, pp. 9–24.
6. Európai Bizottság (2011); COM (2011) 455: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A harmadik országbeli állampolgárok integrációjának európai programja. Brüsszel, 455. p.
7. Hautzinger Zoltán–Hegedüs Judit–Klenner Zoltán (2014): A migráció elmélete. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Budapest, 106. p.
8. Bernáth Gábor–Messing Vera (2015): Bedarálva. A menekültekkel kapcsolatos kormányzati kampány és a tőle független megszólalás terepei. Médiakutató XVI. évf. 4. szám, 2015, 7. p.
9. Görbe Attiláné (2010): A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, Doktori (PhD) értekezés, Budapest, 164. p.
10. Csehné Papp Imola (2008) (szerk.): Munkaerőpiaci alapfogalmak. A munkaerőpiac működése. SZIE GTK, Gödöllő, 2008.
11. Deutsch Szilvia–Gergely Éva (2015): A munkahelyi stressz és elégedettség tényezőinek feltárása egészségügyi dolgozók körében. Acta Medicina et Sociologia, 6. évf. 17. szám, 107. p.
12. Heckmann, Friedrich (2001): Integration Research in European Perspective. In Demographic and Cultural Specificity and Integration of Migrants. Materialienzur Bevölkerungswissenschaft. Heft 103. Wiesbaden, BIB. pp. 59–76.
13. Andorka Rudolf (2006): Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest, 786. p.
14. Gödri Irén (2008): Bevándorlók munkaerő-piaci integrációját meghatározó tényezők Magyarországon – a kapcsolati erőforrások szerepe. Statisztikai Szemle, 86. évf. 6. szám. pp. 533–563.

15. Migrációkutató Intézet (2016): Az aktuális migrációs hullám gazdasági hatásai Európában. 2016. nov. 7. <https://www.migraciokutato.hu/hu/2016/11/07/az-aktualis-migracios-hullam-gazdasagi-hatasai-europaban/>
16. Keeley, Brian: International migration: The human face of globalization. OECD Insights, ISBN 978-92-64-047280
17. Pierog Anita–Szabados György (2016): Migránsok, civilek, szervezeti lehetőségek. Civil szervezetek a migránsokért, a migránsok által. In: (szerk: Papp Klára–Kerepeszki Róbert (szerk.) Menekültek, migránsok, új hazát keresők Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, Debrecen, pp. 253–264.
18. Tót Éva (2013): Validáció a felsőoktatásban – szakterületi nézőpontból. pp. 1–9. Forrás: http://413.hu/files/TE_Validacio_szakterületi_elokeszito_anyag.pdf
19. OECD (2016): International Migration Outlook. 432 .p <http://espas.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/8116101e.pdf>
20. Hárs Ágnes (2013): Harmadik országbeli migránsok munkaerő-piaci helyzete. In: Kováts A. (szerk.) Bevándorlás és integráció. Magyarországi adatok, európai indikátorok. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet, Budapest, pp. 42–69.
21. Jagusztin Tamás–Bodnár Gergely (2008): Az illegális migráció elleni küzdelem jogi és politikai eszközei az Európai Unióban, In: Póczik Sz.–Dunavölgyi Sz. (szerk.): Nemzetközi migráció–nemzetközi kockázatok, HVG-Orac Kiadó, Budapest, 179. p.
22. Lévai Imre (1997): Nemzetközi migráció és menekültpolitika. In: Sik E.–Tóth J. (szerk.) Migráció és Politika, Budapest.
23. Allport, Gordon W. (1997): A személyiség alakulása. Kairosz, Győr, 599. p.

Felhasznált irodalom

- Allport, Gordon W. (1997): A személyiség alakulása. Kairosz, Győr, 599. p
- Andorka Rudolf (2006): Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest, 786 .p.
- Bernáth Gábor–Messing Vera (2015): Bedarálva. A menekültekkel kapcsolatos kormányzati kampány és a tőle független megszólalás terepei. Médiakutató XVI. évf. 4. szám, pp. 7–17.
- Csehné Papp Imola (2008) (szerk.): Munkaerőpiaci alapfogalmak. A munkaerőpiac működése. SZIE GTK, Gödöllő.
- Deutsch Szilvia–Gergely Éva (2015): A munkahelyi stressz és elégedettség tényezőinek feltárása egészségügyi dolgozók körében. Acta Medicina et Sociologia, 6. évf. 17. szám, 107. p.
- Entzinger, Hans–Biezeveld, Renske (2003): Benchmarking in Immigrant Integration. European Research Centre on Migration and Ethnic Relations (ERCOMER), Rotterdam, 53. p.
- Európai Bizottság (2011); COM (2011) 455: A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A harmadik országbeli állampolgárok integrációjának európai programja. Brüsszel, 455. p.
- Gödri Irén (2008): Bevándorlók munkaerő-piaci integrációját meghatározó tényezők Magyarországon – a kapcsolati erőforrások szerepe. Statisztikai Szemle, 86. évf. 6. szám. pp. 533–563.
- Görbe Attiláné (2010): A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, Doktori (PhD) értekezés, Budapest, 164. p.
- Hárs Ágnes (2013): Harmadik országbeli migránsok munkaerő-piaci helyzete. In: Kováts A. (szerk.) Bevándorlás és integráció. Magyarországi adatok, európai indikátorok. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet, Budapest, pp. 42–69.
- Hautzinger Zoltán–Hegedüs Judit–Klenner Zoltán (2014): A migráció elmélete. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Budapest, 106. p.
- Heckmann, Friedrich (2001): Integration Research in European Perspective. In Demographic and Cultural Specificity and Integration of Migrants. Materialien zur Bevölkerungswissenschaft. Heft 103. Wiesbaden, BIB. pp. 59–76.

- Jagusztin Tamás–Bodnár Gergely (2008): Az illegális migráció elleni küzdelem jogi és politikai eszközei az Európai Unióban, In: Póczik Sz.–Dunavölgyi Sz. (szerk.): Nemzetközi migráció-nemzetközi kockázatok, HVG-Orac Kiadó, Budapest, 179. p.
- Keeley, Brian: International migration: The human face of globalization. OECD Insights, ISBN 978-92-64-047280
- Kováts András (2013): A bevándorlók társadalmi integrációja – koncepciók és indikátorok In: Kováts A. (szerk.) Bevándorlás és integráció. Magyarországi adatok, európai indikátorok. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbségkutató Intézet, Budapest, pp. 9–24.
- Lévai Imre (1997): Nemzetközi migráció és menekültpolitika. In: Sik E.–Tóth J. (szerk.) Migráció és Politika, Budapest.
- Migrációkutató Intézet (2016): Az aktuális migrációs hullám gazdasági hatásai Európában. 2016. nov. 7. <https://www.migraciokutato.hu/hu/2016/11/07/az-aktualis-migracios-hullam-gazdasagi-hatasai-europaban/>
- OECD (2016): International Migration Outlook, 432. p. <http://espas.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/8116101e.pdf>
- Pierog Anita–Szabados György (2016): Migránsok, civilek, szervezeti lehetőségek. Civil szervezetek a migránsokért, a migránsok által. In: Papp Klára–Kerepeszki Róbert (szerk.) Menekültek, migránsok, új hazát keresők Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, Debrecen, pp. 253–264.
- Tót Éva (2013): Validáció a felsőoktatásban – szakterületi nézőpontból. pp. 1–9. Forrás: http://413.hu/files/TE_Validacio_szakterületi_elokeszito_anyag.pdf
- Zsolt Péter (2013): Érvényesülünk Angliában! A migráció mostani és jövőbeli hatásai. Méltányosság Politikaelemző Központ, Budapest, 23. p. http://meltanyossag.hu/content/files/ervenyesuljunk_angliaban_130425.pdf